

ปัญหาและแนวทางของรัฐในการจัดหาทุนความแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา

นางสาวเลิศลักษณ์ ลากหลาย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2547

ISBN 974 – 53 – 1466 – 8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PROBLEMS AND GUIDELINES REGARDING THE APPOINTMENT OF LAWYERS FOR
THE ACCUSED AND THE DEFENDANTS IN CRIMINAL CASES

Miss Lertluk Larplai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws in laws

Department of Law

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974 – 53 – 1466 – 8

นางสาวเลิศลักษณ์ ลาภหลาย : ปัญหาและแนวทางของรัฐในการจัดหาทนายความแก่ผู้ต้องหาและจำเลย
ในคดีอาญา (PROBLEM AND GUIDELINES REGARDING THE APPOINTMENT OF LAWYERS
FOR THE ACCUSED AND THE DEFENDANTS IN CRIMINAL CASES.)

อ.ที่ปรึกษา : ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์; 156 หน้า ISBN 974 – 53 – 1466 – 8

รัฐธรรมนูญ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาและจำเลย ที่จะมี
ทนายความคอยให้ความช่วยเหลือในชั้นสอบสวน และชั้นพิจารณาคดีของศาล แต่ผู้ต้องหาและจำเลยบางส่วนก็
ไม่สามารถจัดหาทนายความด้วยตนเองได้เพราะเหตุขาดแคลนทุนทรัพย์ ดังนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2540 มาตรา 242 จึงบัญญัติหน้าที่แก่รัฐว่า กรณีที่ผู้ถูกควบคุมหรือคุมขังไม่อาจหาทนายความได้รัฐต้อง
ให้ความช่วยเหลือโดยจัดหาทนายความให้โดยเร็ว

ปัจจุบัน รัฐมีหน้าที่ต้องจัดหาทนายความให้แก่ผู้ต้องหาที่อายุไม่เกิน 18 ปีในวันที่พนักงาน
สอบสวนแจ้งข้อหา สำหรับในชั้นพิจารณาคดีนั้น กฎหมายกำหนดให้รัฐจัดหาทนายความให้แก่จำเลยในคดีที่มี
อัตราโทษประหารชีวิต หรือคดีที่ผู้ต้องหาอายุไม่เกิน 18 ปี ในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา และในคดีที่มี
อัตราโทษจำคุก

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การจัดหาทนายความของรัฐแก่จำเลยในประเทศไทยยังประสบกับ
ปัญหาที่สำคัญปัญหาแรกคือ ปัญหาด้านคุณภาพของทนายความ เนื่องจาก การตั้งทนายความแก่จำเลยนั้น ศาลจะตั้ง
ทนายความตามลำดับการลงชื่อ ในสมุดทนายความขอแรงประจำแต่ละศาล ศาลมิได้ใช้ดุลพินิจว่าคดีที่ให้
ทนายความดำเนินการนั้นมีความยากง่ายเหมาะสมกับประสิทธิภาพของทนายความหรือไม่ ปัญหาที่สองคือ ปัญหา
ด้านค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่รัฐจ่ายแก่ทนายความซึ่งมีอัตราที่น้อยเกินไปเมื่อเทียบกับค่าครองชีพในปัจจุบัน

การวิจัยนี้ได้เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา กล่าวคือ ควรมีการแบ่งประเภทคดีที่ให้ความ
ช่วยเหลือตามความชำนาญและประสบการณ์ในการว่าความคดีอาญาของทนายความเป็นหลัก ตัวอย่างเช่น คดีที่มี
อัตราโทษประหารชีวิต สภาทนายความต้องคัดเลือกทนายความขอแรงที่เป็นทนายความมาแล้วไม่ต่ำกว่า 10 ปี และ
เคยว่าความในคดีอาญามาแล้วไม่น้อยกว่า 20 คดี เป็นต้น นอกจากนี้ รัฐควรจัดสรรงบประมาณเพื่อเพิ่มค่าตอบแทน
ให้ทนายความโดยพิจารณาจากความยากง่ายของคดีและเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงานตลอดจนประสบการณ์ของผู้เข้า
รับเป็นทนายความขอแรง เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาเพื่อกำหนดอัตราขั้นสูงและขั้นต่ำในการว่าความในคดีแต่ละ
ประเภทด้วย

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....

ปีการศึกษา.....2547.....

ลายมือชื่อนิติส.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

4486104334 : MAJOR LAWS

KEY WORD: LAWYERS , CRIMINAL, THE ACCUSED, THE DEFENDANTS

LERTLUK LARPLAI : PROBLEM AND GUIDELINES REGARDING THE APPOINTMENT OF LAWYERS FOR THE ACCUSED AND THE DEFENDANTS IN CRIMINAL CASES. PALENA SRIVANIT., S.J.D 156 pp. ISBN 974 – 53 – 1466 – 8

The Constitution and the Criminal Procedure Code grant the accused and the defendants the right to have their lawyers to advise and represent them during the investigation period and the court trial. Nonetheless, a number of the accused and the defendants can not afford their lawyers due to shortage of fund. The Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2540 Article 42 thus stipulates that the State must extend assistance to the accused and the defendants, who can not employ lawyers, by providing lawyers for them immediately.

At present, the Government assumes a duty to provide lawyers to the accused whose ages are fewer than eighteen on the day they are charged with offences by police. During trial, the Government has a legal duty to provide lawyers to the defendants who are accused of the offences which are subject to death penalty or the defendants who are under eighteen years old on the day they are charged by the police of the offences which fall under the penalty of imprisonment.

The research reveals that the provision of lawyers for the defendants in Thailand has experienced two significant problems. One problem concerns the quality of lawyers. In practice, the Court will appoint a lawyer by the sequential order of names which are written down by the voluntary lawyers. By this practice, therefore, the Court does not exercise its discretion as to the suitability of the lawyer to the complexity of the case. The other major problem is related to remuneration and expense which is paid to voluntary lawyers. The amount is considered minimal, given the current living expenses.

This research proposes solutions to the problems. It recommends the classification of criminal cases which requires specific expertise and experience of the lawyers. For instance, the Law Society of Thailand must nominate lawyers who have practiced not less than twenty years and have litigated not less than twenty criminal cases to represent the accused and the defendants in the cases which are subject to death penalty. The research also suggests that the Government allocate more budget to increase the remuneration for voluntary lawyers by taking in account the complexity of cases and the length of time as well as the experience of the lawyers in order to set the maximum and minimum remuneration in each category of criminal cases concerned.

Field of Study.....LAWS.....	Student's signature..... <i>Lertluk Larplai</i>
Academic year.....2544.....	Advisor's signature..... <i>Davan</i>

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ อาจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นอันเป็น ประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้เขียน รวมทั้งให้กำลังใจตลอดระยะเวลาการทำวิจัยจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เสร็จสมบูรณ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณ ผศ.อมราวดี อังศ์สุวรรณ , รศ.ประธาน วัฒนวานิช , อ.ชาญเชาว์ ไชยานุกิจ , อ.ทองใบ ทองเป่า และ อ.มยุรี ภัคคุรงค์ ที่ได้ให้คำแนะนำตลอดจนข้อคิดต่าง ๆ อันเป็น ประโยชน์ต่อการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ท้ายนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณบิดา มารดาและน้องชายของผู้เขียนที่คอยให้ความ ช่วยเหลือ สนับสนุน ให้กำลังใจและห่วงใยผู้เขียนตลอดมา

หากการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีประโยชน์ทางวิชาการอยู่บ้าง ผู้เขียนขอมอบให้ เป็นกตเวทิตาแก่ บิดา มารดา ของผู้เขียน รวมทั้งบูรพาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ และคุณธรรมแก่ผู้เขียนตลอดมา หากวิทยานิพนธ์นี้มีข้อบกพร่องประการใดผู้เขียนขอน้อมรับ ไว้เพียง ผู้เดียว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย.....	2
1.3 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย.....	2
1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	2
1.5 วิธีการศึกษาวิจัย.....	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 สิทธิในการมีทนายความของผู้ต้องหาและจำเลยในการดำเนินคดี อาญาในประเทศไทย.....	4
2.1 แนวคิดและหลักการของสิทธิในการมีทนายความของผู้ต้องหาและ จำเลยในคดีอาญาในประเทศไทย.....	4
2.1.1 หลักการพื้นฐานตามปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1984 ว่าด้วย การคุ้มครองสิทธิการมีทนายความของ ผู้ต้องหา และจำเลยในคดีอาญา.....	4
2.1.2 หลักการพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.....	5
2.2 ประวัติความเป็นมาของการมีทนายความให้ความช่วยเหลือแก่ ผู้ต้องหาและจำเลยในการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย	6
2.3 สิทธิในการมีทนายความของผู้ต้องหาและจำเลยในการดำเนินคดี อาญา.....	10

สารบัญ (ต่อ)

2.3.1	สิทธิในการมีทนายความตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย.....	11
2.3.2	สิทธิในการมีทนายความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา.....	15
บทที่ 3	หน้าที่ และปัญหาของรัฐในการจัดหาทนายความแก่ผู้ต้องหาและ จำเลยในการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย.....	21
3.1	หน้าที่ของรัฐในการจัดหาทนายความแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในการ ดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย.....	21
3.1.1	หน้าที่ของรัฐตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	21
3.1.2	หน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและ ครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534.....	33
3.1.3	หน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 259...	36
3.1.4	หน้าที่ของรัฐตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธี พิจารณาคความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499.....	37
3.2	หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาและจำเลยใน ประเทศไทย.....	38
3.2.1	หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหาและ จำเลยในคดีอาญาของรัฐ.....	39
1.	สำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายแห่งเนติ บัณฑิตยสภา (สนช.).....	39
2.	สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือประชาชนทาง กฎหมาย (สคช.) สำนักงานอัยการสูงสุด.....	44

สารบัญ (ต่อ)

3. สำนักงานกลางช่วยเหลือเกษตรกรและผู้ยากจน (กชก.)....	53
4. โครงการเผยแพร่วิชานิติศาสตร์ ศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.....	53
5. ศูนย์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.....	56
6. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม.....	57
7. กรมราชทัณฑ์.....	60
8. สมาคมบัณฑิตสตรีทางกฎหมายแห่งประเทศไทยใน พระบรมราชินูปถัมภ์.....	61
9. สมาคมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (สสส.).....	62
3.2.2 หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้ต้องหา และ จำเลยในคดีอาญาของเอกชน.....	62
1. สภานายความ.....	62
2. มูลนิธิทองโบ ทองเป่าดี.....	69
3.2 ปัญหาของรัฐในการจัดหาทนายความแก่ผู้ต้องหาและจำเลยใน คดีอาญา	70
3.3.1 ปัญหาด้านคุณภาพของทนายความที่รัฐจัดให้แก่ผู้ต้องหา และจำเลยในคดีอาญา.....	70
3.3.2 ปัญหาด้านค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่รัฐจัด ให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา.....	72
3.3.3 ปัญหาด้านค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่รัฐจัด ให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยในคดีอาญา.....	75

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 4	วิเคราะห์และเปรียบเทียบแนวทางของรัฐในการจัดหาทุนความ แก่ผู้ต้องหาและจำเลยในต่างประเทศกับประเทศไทย.....	77
4.1	ระบบการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ต้องหาและจำเลยในต่างประเทศ.....	77
4.1.1	ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	77
4.1.2	ประเทศอังกฤษ.....	81
4.1.3	ประเทศญี่ปุ่น.....	84
4.2	แนวทางการจัดการในการจัดหาทุนความที่รัฐจัดหาให้แก่ผู้ต้องหา และจำเลย.....	85
4.2.1	ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	85
4.2.2	ประเทศอังกฤษ.....	89
4.2.3	ประเทศญี่ปุ่น.....	91
4.3	แนวทางควบคุมคุณภาพของทุนความที่รัฐจัดหาให้แก่ผู้ต้องหาและ จำเลย.....	91
4.3.1	ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	92
4.3.2	ประเทศอังกฤษ.....	95
4.3.3	ประเทศญี่ปุ่น.....	95
4.4	แนวทางกำหนดอัตราค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายของของทุนความที่ รัฐจัดหาให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลย.....	95
4.4.1	ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	95
4.4.2	ประเทศอังกฤษ.....	97
4.4.3	ประเทศญี่ปุ่น.....	98
4.5	วิเคราะห์แนวทางการจัดระบบการจัดหาทุนความแก่ผู้ต้องหาและ จำเลยในต่างประเทศเพื่อนำมาปรับใช้กับประเทศไทย.....	98

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	109
รายการอ้างอิง.....	116
ภาคผนวก.....	120
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	156

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย